

ქლუნად უსუს

ამ ცოტა ხნის წინათ ინგლისი-დან საჰაერო ფოსტით მიწვევა მივიღე — ქორწილში მეპატიებოდნენ თვრამეტ აპრილს. ეს იმისთანა ქორწილი იყო, რომ, ოღონდ კი მოვხვედრილიყავი და, არ ვიცი, რას არ მივცემდი. ერთი პირობა ვიფიქრე კიდევ, უსათუოდ გავფრინდები-მეთქი, ხარჯებს აღარ დავეძებდი. მაგრამ მერე, როცა მთელი სიგრძე-სიგანით ავწონდავწონე საქმე ცოლთან, რომელიც აქვე უნდა ითქვას, საოცრად ჭკუადამჯდარი ქალია, გადაწყდა, აღარ წავსულიყავი. სხვას რომ თავი დავანებოთ, სულ გადამავიწყდა, რომ სწორედ იმ დღეებში სიდდერს მოველოდი, აპრილის მეორე ნახევარი ჩვენთან უნდა გაეტარებინა. კაცმა რომ თქვას, არც თუ ისე ხშირად ვხედავ ჩემს სიდდერს — ქალბატონ გრენჩერს — რომელიც, ბოლოს და ბოლოს, კი აღარ ახალგაზრდავდებდა: უკვე ორმოცდათვრამეტისა გახდა. (არც თვითონ მალავს ამას).

მაგრამ სულერთია, საცა არ უნდა ვყოფილიყავი იმ დღეს, რა გული მომცემდა, რომ ქორწილს მოსაწყენად და უგემურად ჩაევლო, და მე კი ხელიც არ გამეწმრია, სიცოცხლე არ შემეტანა. ამისთანა კაცი სულაც არ გახლავართ. ასე რომ დავჯექი და რამ-

დენიმე მამხილებელი შენიშვნა დავწერე პატარძალზე, რომელსაც მე ამ ექვსიოდე წლის წინათ შევხვდი, და ეს შენიშვნებიც იმდროინდელი შთაბეჭდილებითა მქონდა. თუ ჩემი შენიშვნები ცოტა ხნით გუნებას მოუყამავს სიძეს, რომელიც თვალითაც არ მინახავს, მით უკეთესი, მეც ეგ მინდა. მისი სიამოვნება არც მიფიქრია. პირიქით, გულისხმაში მინდა ჩავავდო, ჭკუა ვასწავლო.

იმ სამოც ამერიკელ უნტეროფიცერთაგან, რომლებიც 1944 წლის გაზაფხულზე ინგლისური დაზვერვის ხელმძღვანელობით საგანგებო წვრთნას გადიოდნენ დევონშირში, რათა კონტინენტზე გადასასხმელად მოემზადებინათ, ერთ-ერთი მეც გახლდით. ახლა რომ ვაკვირდები, მეჩვენება, რომ სულ ახირებულმა ხალხმა მოვიყარეთ თავი: იმ სამოც კაცთაგან ყველა თავისებურად გულჩათხრობილი იყო და ერთმანეთთან გულითად ურთიერთობას ერიდებოდა. წერილების წერაში ვიყავით ყველანი გართული, და ზოგჯერ არასამსახურებრივ საქმეზე თუ გამოველაპარაკებოდით ერთმანეთს, მხოლოდ იმიტომ რომ მელანი გამოგვერთმია — თუ არ გჭირდება, მათხოვეო. ხოლო როცა მეცადინეობიდან თავისუფალი ვიყავით და არც წერილებსა ვწერდით, ჩვენ ჩვენთვის დავყიადობდით ხოლმე. მე პირადად კარგი ამინდი თუ შემხვდებოდა, ქალაქგარეთ გავიდოდი და დავეხეტებოდი. წვიმაში კი მშრალ კუთხეს გამოვძებნიდი და წიგნს ვკითხულობდი — ეს ჩვეულებრივ პინგ-პონგის მაგიდის სიახლოვეს ხდებოდა.

საწვრთნელმა მზადებამ სამ კვირას გასტანა და ერთ შაბათ დღეს დამთავრდა. წვიმიანი დღე იყო. საღამოს შვიდ საათზე მთელ ჯგუფს მატარებელში ჩავვსხამდნენ და ლონდონს გაგვამგზავრებდნენ. ხმა გავარდა, რომ იქ ზოგს ქვეითში, ზოგს საპარაშუტო-სადღესანტო დივიზიებში გაგვამწესებდნენ და კონტინენტზე გადასასხმელად გაგვამზადებდნენ. დღის სამი საათისათვის მე უკვე ჩავალაგე ჩემი ბარგი-ბარხანა დიდ სამგზავრო ტომარაში, წიგნებით გამოტენილი აირწინალის ჩანთაც შიგ ჩავუძახე. ეს წიგნები შინიდან გამომყვა, ოკეანის გაღმიდან (აირწინალი ადრევე გადავაგდე „მავრიტანიის“ ილუმინატორიდან: სულურთია-მეთქი, ვიფიქრე, გაზი თუ გაუშვა მტერმა, ამ ნიღბის გახსნას და სახეზე წამოცმას მაინც ვერ მოვასწრებ-ქეთქი). მახსოვს, ძალიან დიდხანს ვიდექი ჩვენი ყაზარმის სულ ბო-

ლო ფანჯარასთან, გავყურებდი ცერად ვარდნილ გულისგამაწვრი-
ლებელ წვიმის წვეთებს, თოფის ხელში საჭერადა და ჩახმახის
გამოსაშლელად თითები მგონი სულაც არ მექავეებოდა. ზურგსუკან
ავტომატური კალმების უსიამოვნო წრიბინი მესმოდა — საფოსტო
პრიალა ბლანკებზე სრიალებდნენ. მერე ერთბაშად მოვწყდი ფანჯა-
რას, მეც არ ვიცი რატომ, საწვიმარი მოვისხი, ქიშმირის კაშნე მო-
ვიხვიე, ფეხები კალოშებში ჩავყავი, მატყლის ხელთათმანები წამო-
ვიცვი, თავზე მეზღვაურის ქუდი დავიხურე (ოღონდ ქუდს ჩვეუ-
ლებრივად კი არ ვიხურავდი, ახლაც კი შემახსენებენ ხოლმე, ჩემე-
ბურად დავიკოსებდი, ყურებზე ოდნავ ჩამოვუშვებდი). ბოლოს ჩემი
მაჯის საათი ტუალეტის საათზე გავასწორე და მოკირწყლული გზით
წვიმით დამბალ ფერდობზე დავეშვი, ქალაქისკენ გავემართე. ელვას,
რომელიც ჩემს ირგვლივ წამდაუწუმ ანათებდა, სულაც არ ვაქცევ-
დი ყურადღებას. ვინ რა იცის — იქნებ რომელიმეს შენი ნომერი აწე-
რია, იქნებ არა!

ქალაქის ცენტრში, საცა ალბათ ყველაზე მეტი წყალი იდგა, ერ-
თი ეკლესიის წინ შევდექი, ფიცარზე გამოკრულ განცხადებებს და-
ვუწყე კითხვა — ჯერ ერთი, მკაფიოდ გამოკვეთილმა შავმა ასოებმა
მიიბურო ჩემი ყურადღება, და, მეორეც, სამი წლის ჯარში ყოფნამ
მიმაჩვია განცხადებების კითხვას. ოთხის თხუთმეტ წუთზე, იუწყე-
ბოდა განცხადება, ბავშვთა გუნდის გალობა უნდა ყოფილიყო. მაჯის
საათზე დავიხედე, მერე ისევ აფიშას შევხედე. იქვე ბავშვების სია
იყო მიკრული, რომელთაც გალობაში უნდა მიეღოთ მონაწილეობა.
ვიდექი ამ წვიმაში და გულმოდგინედ ვკითხულობდი გვარებს, მერე
კი ეკლესიაში შევედი.

ათი -თორმეტი მოზრდილი ადამიანი იჯდა გრძლად ჩამწკრივე-
ბულ სკამებზე, ზოგ მათგანს პატარა კალოშები ედო კალთაში, ჩამ-
ხობილი, ლანჩებით აღმამოქცეული. ჩავუარე სკამებს და პირველ-
რიგში დავჯექი. შემალლებულ ადგილზე ოცამდე ბავშვი მოთავსე-
ბულიყო სამ მწკრივად. მჭიდროდ ისხდნენ ჩვეულებრივ სკამებზე.
უმთავრესად გოგონები იყვნენ — ასე, შვიდიდან ცამეტ წლამდე. მგ.
რომ შევედი, თავიანთი ხელმძღვანელი, ტვიდის კოსტუმში ჩაცმული,
უშველებელი დედაკაცი, დარიგებას აძლევდა ბავშვებს — როცა მღე-
რით, პირი ფართოდ დააღეთო. აბა, სად და როდის გაგიგონიათ,

კითხულობდა იგი, რომ პაწია ჩიტუნისას თავისი მომხიბლავი სიმღერა
ეგალობოს და ფართოდ, ფართოდ, ძალიან ფართოდ არ გაეღოს პა-
წაწინა ნისკარტი?! ამისთანა რამეს ალბათ არავინ შესწრებია. ბავშ-
ვები ქუშად შეჰყურებდნენ. მარტო ამასაც არ დაყაბულდა, მერე
ისიც მოითხოვა — ჩემი ბავშვები კარგად უნდა ჩასწვდნენ სიმღერის
სიტყვების შინაარსს, სულელი თუთიყუშით განმეორება არა კმა-
რაო. ბოლოს თავის კამერტონ-სალამურში რაღაც პანგი ჩაჰბერა, და
ბავშვებმაც, თითქოს შტანგისტების გუნდიაო, ერთბაშად ასწიეს და
მოიმარჯვეს ნოტები.

უაკომპანიმენტოდ მღეროდნენ, ანდა ამ შემთხვევისათვის უფრო
სწორი იქნება, თუ ვიტყვით — ხელს არავინ უშლიდათ. მელოდიუ-
რი ხმები ჰქონდათ, ყოველგვარ სანტიმენტალობას მოკლებული, და
ისე გულიანად მღეროდნენ, რომ ჩემზე უფრო რელიგიურად გან-
წყობილ ადამიანს ალბათ სულიერ ამაღლებას განაცდევინებდნენ,
ისე რომ ზედმეტი დაძაბვა არ დასჭირდებოდათ. ორი ყველაზე პა-
ტარა ბავშვი ცოტათი აყოვნებდა, მაგრამ ისე შეუმჩნეველი იყო
ეს, რომ მარტო კომპოზიტორის დედა თუ მიხვდებოდა. ჩემს დღეში
არ მომესმინა ეს საგალობელი, მაგრამ იმედს არა ვკარგავდი, რომ,
თუ მეტი არა, თორმეტი ტაეპი მაინც იქნებოდა. ვისმენდი და თან
სახეზე ვაკვირდებოდი ყველა ბავშვს, მაგრამ ერთმა — ჩემთან უფ-
რო ახლოს, პირველი მწკრივის განაპირა სკამზე მჯდომმა გოგონამ —
ვანსაკუთრებით მიიქცია ჩემი ყურადღება. ცამეტი წლისა იქნებოდა,
სწორი, მონაცრისფრო ქერა თმა თითქმის უფარავდა ყურებს. დი-
დებული შუბლი ჰქონდა, ელვარე თვალები... ასეთი თვალები-მეთ-
ქი, ვიფიქრე, ალბათ ფარდის ქუჭრუტანიდან იყურება მაყურებელ-
თა დარბაზში და ათვალთვლებს, რამდენი ხალხი მოგროვდაო. მისი
ხმა აშკარად გამოირჩეოდა სხვა ხმებისაგან, მაგრამ არა იმიტომ,
რომ იგი სხვებზე უფრო ახლო იჯდა ჩემთან. წკრიალა ხმა ჰქონდა,
მალალი, ტკბილი და მტკიცე. ამიტომ უნებურად მას მიჰყვებოდა
ზოლმე მთელი გუნდი. თუმცა, ეტყობოდა, ახალგაზრდა ლედის, ცო-
ტა არ იყოს, მოყირჭებოდა მღერა, ანდა, ვინ იცის, იქნებ სულაც ეს
გარემო ჰგვრიდა მოწყენილობას. ორჯერ შევნიშნე, ტაეპებს შორის
მცირე შესვენების დროს როგორ დაამთქნარა. მართალია, პირმოკუ-
მულმა დაამთქნარა, როგორც ნამდვილ კეთილშობილ ლედის შეეფე-

რება, მაგრამ დაკვირვებულ თვალს მაინც არ გამოეპარებოდა: ნესტოების თავისებურმა შერხევამ გასცა.

დამთავრდა თუ არა საგალობელი, გუნდის ხელმძღვანელი გაუთავებელ საყვედურებს მოჰყვა, ზოგიერთები ვერა და ვერ ახერხებენ, რომ ქადაგების დროს ფეხები არ ათამაშონ და პირი მაგრად მოკუმონო. ამით მივხვდი, რომ გალობა დამთავრებულიყო, და მანამ ამ დედაკაცის უსიამოვნო ხმით გამოთქმული საყვედურები მთლად გააფუჭებდა ბავშვების სიმღერისაგან მიღებულ საამურ განწყობილებას, ავდექი და ეკლესიიდან გამოვედი.

კიდევ უფრო მაგრად წვიმდა. დავუყევი ქუჩას და წითელი ჯვრის კლუბს ჩავუარე, ჯარისკაცები ორ-სამ მწკრივად მისდგომოდნენ დახლს, საცა ყავას არიგებდნენ ხოლმე; შიგნითა ოთახში პინგ-პონგს თამაშობდნენ, დაკეტილი ფანჯრებიც ვერ ახშობდა იქიდან გამოჭრილ ხმას. ქუჩა გადავჭერი და საჩაიეში შევედი. კაციშვილი არ იყო საჩაიეში, გარდა ერთი შუა ხნის ოფიციანტი ქალისა, რომელსაც ზედვე ეტყობოდა, გაწუწულ საწვიმარიან მუშტარს მშრალტანსაცმლიანი ერჩივნა. საწვიმარი გავიხადე და რამდენადაც კი შეიძლებოდა, ფაქიზად ჩამოვეკიდე საკიდარზე, მაგიდას მივუჭექი და ჩაი და დარიჩინიანი ნამცხვარი შევუკვეთე. მთელი დღე ისე გავიდა, კრინტი არ დამეძრა და ახლა პირველად გავიღე ხმა. მერე მოვდექი და ყველა ჯიბე დავიჩხრიკე, საწვიმრის ჯიბეებიც არ გამომიტოვებია. როგორც იქნა, ორი ძველი წერილი ვიპოვნე, რომელთა ხელმეორედ გადაკითხვა შეიძლებოდა. ერთი ცოლისა იყო — მწერდა, შრაფტის კაფეტერიაში, ოთხმოცდამერვე ქუჩაზე, სულ გააფუჭეს ყველაფერიო; მეორე წერილს სიდედრი მწერდა — მთხოვდა, როგორც კა „ბანაკიდან“ გაითავისუფლებ თავს, როგორმე ცოტაოდენი ქიშმირის ძაფი მიყიდე და გამომიგზავნეო.

ჯერ პირველი ფინჯანი არც კი დამელია, რომ საჩაიეში შემოვიდა ის ახალგაზრდა ლედი, რომელსაც ამ ცოტა ხნის წინ გუნდში შევპყურებდი და ვუსმენდი. ერთიანად დახველებულ თმის ქვეშ ყურები მოუჩანდა. თან ახლდა პაწაწინა ბიჭი, ეჭვი არ იყო, მისი ძმა; შემოვიდნენ თუ არა, გოგონამ ორი თითით მოხადა ქუდი, თითქოს ლაბორატორიული დაკვირვების საგანიო. უკან მოჰყვებოდათ ყოჩაღ: შესახედაობის ქალი, რომელსაც თექის შლიაპა ეხურა, ალბათ ბავშ-

ვების გამდელი იყო. შემოვიდა თუ არა მომღერალი გოგონა, პალტო გაიხადა და ხელად მაგიდა შეარჩია, ჩემის აზრით მარჯვედ და მოხერხებულად — ჩემი მაგიდიდან რვა თუ ათი ფუტის დაშორებით, იქვე ჩემს წინ. გოგონა და გამდელი მაშინვე დასხდნენ. პატარა ბიჭი კი, რომელიც ხუთი წლისა იქნებოდა, არ აპირებდა დაჯდომას. ჯერ ქურთუკი იშვლია და იქვე მიაგდო, მერე ნამდვილი მტარვალისგან გამდელის გულზე ხეთქვას მოჰყვა, თუმცა სახეზე არაფერს იმჩინებდა, ვითომც არაფერიო — შესწევდა სკამს და უკანვე გამოსწევდა, შესწევდა და გამოსწევდა, თანაც თვალს არ აშორებდა გამდელს. გამდელმა ორჯერ თუ სამჯერ წყნარად უთხრა, მაიმუნობას თავი დაანებე და დაჯექიო. მაგრამ თითქოს არც გაუგონია. ხოლო, როცა დამ გაუმეორა იგივე, მაშინვე დაჯდა და სკამის ზურგს გადააწვა. ოღონდ ახლა ხელსახოცს დასტაცა ხელი და თავზე დაიფარა. დამ მოხადა ხელსახოცი, გაშალა და კალთაზე გადააფარა.

ამასობაში ჩაიც მოართვეს, გუნდის მომღერალმა შემნიშნა, როგორ ვუთვალთვალებდი მათ, და თვითონაც დამაშტერდა თავისი ყურადღებიანი და ცნობისმოყვარე თვალებით, მერე კი ოდნავ შესამჩნევად გამიღიმა. საოცრად გაცისკროვნებული იყო ეს ღიმილი, როგორც ზოგჯერ ახასიათებს ხოლმე ასეთ ნაზ, ოდნავშესამჩნევ გაღიმებას. მეც ღიმილითვე ვუპასუხე, მაგრამ ჩემი ღიმილი ისეთი გაცისკროვნებული არ ყოფილა — ვცდილობდი ზემო ტუჩი არ გამეშალა და ჯარისკაცული, ნახშირივით შავი პლომბი არ გამომეჩინა წინა კბილებს შორის. იმავე წუთში გოგონა ჩემს მაგიდასთან გაჩნდა, თავი შესაშურებელი ღირსეულობით ეჭირა. შოტლანდური უჯრულა შალის კაბა ეცვა, მგონი კემპბელური მოხატულობისა. მართლაც რომ მშვენიერი მორთულობა იყო ყმაწვილი ქალისათვის, ამნაირ წვიმიან დღეს.

— მე კი მეგონა, ამერიკელებს სძულდათ ჩაი, — თქვა მან.

ეს არ ყოფილა თავგასული ახალგაზრდის აგდებული სიტყვები — ქეშმარიტების დადგენით დაინტერესებული ადამიანის შენიშვნას უფრო ჰგავდა. მე ვუპასუხე, ზოგი ამერიკელი ჩაის მეტს არც არაფერს სვამს-მეთქი. მერე ვთხოვე, იქნებ ჩემთან დაჯდე-მეთქი.

— მადლობელი ვარ, — მიპასუხა მან, — ოღონდ სულ ერთი წამით.

წამოვდექი და სკამი გამოვუწიე—სწორედ ის სკამი, ჩემს პირდაპირ რომ იდგა. ჩამოჯდა, თავი მომალლოდ ეჭირა, გამართული იჯდა, დაუძაბავად, და ძალიანაც შვენოდა. მე უკანვე მივბრუნდი, — ლამის მივევარდი ჩემს სკამთან, — და სწრაფად დავეჯექი, საუბრის გაბმას ვეშურებოდი. მაგრამ, რომ დავეჯექი, სათქმელი ველარაფერი მოვიგონე. ისევ გავუღიძმე, ოღონდ ნახშირივით შავი პლომბი ამჯერადაც დავმალე. მერე ამინდზე ვთქვი, საშინელი დღეა-მეთქი.

— მართლაც, ძალიან ცუდი ამინდია, — ისეთი ადამიანის კილოთი შენიშნა ჩემმა სტუმარმა, რომელიც ფუჟ ლაპარაკს დიდად ვერ ეწყობა ხოლმე. თითები გაშალა და მაგიდაზე ჩამოსდო, სპირიტუზმის სენანის დროს რომ იციან, მაგრამ ხელადვე შეკეცა, დამალა. მუტში მოიქცია — ფრჩხილები სულ დაკვნეტილი ჰქონდა. მაჯაზე საათი ეკეთა, მაგრამ იმოდენა იყო, რომ მეზღვაურის ქრონომეტრს უფრო მოგაგონებდა, სამხედრო საათი იყო; ციფერბლატი მეტისმეტად ფართო ჩანდა მისი წვრილი მაჯისათვის.

— ეკლესიაში იყავით, — საქმიანი კილოთი თქვა მან, — დაგინახეთ.

კი-მეთქი, ვუპასუხე, ვიყავი და მოგისმინეთ კიდევ, თქვენი ხმა ყველასაგან გამოირჩეოდა, მშვენიერი ხმა გქონდათ-მეთქი.

გოგონამ თავი დამიქნია.

— ვიცი. პროფესიონალი მომღერალი უნდა გავხდე.

— რასა ბრძანებთ?! საოპერო მომღერალი?

— ღმერთმა დამიფაროს. ჯაზთან ერთად უნდა გამოვიდე ხოლმე რადიოში, და ფულები მოვხვეტო. მერე, ოცდაათისა რომ გავხდები, დავანებებ თავს და რანჩოს მოვიწყობ ოპაიოში. — სველ თმაზე გაშლილი ხელი გადაისვა. — ყოფილხართ ოპაიოში?

ისე გამივლია, მატარებლით, რამდენჯერმე, კარგად არ ვიცნობ-მეთქი, ვუთხარი. მერე დარიჩინიანი ნამცხვარი შევთავაზე.

— გმადლობთ, ნუ სწუხდებით, — მიპასუხა მან, — ცოტას ვჭამ ხოლმე, ჩიტივით.

მე თვითონ მოვკბიჩე ნამცხვარი და მერე ვთქვი, ოპაიოს ირგვლივ სავსებით ველური ადგილები არის-მეთქი.

— ვიცი. ერთი ამერიკელი შემხვდა და იმან მითხრა. თქვენ მეთერთმეტე ამერიკელი ხართ, ვისაც მე შევხვედრივარ.

გამდელი თავს იკლავდა — ანიშნებდა და ანიშნებდა იქიდან, წამოდი მაგ კაცს თავი ნუ მოაბეზრეთ. ჩემმა სტუმარმა ოდნავ დასძრა სკამი და ისე დაჯდა, რომ ზურგი სავსებით მიაქცია თავის მაგიდას.

— თქვენ იმ საიდუმლო დაზვერვის სკოლაში დადიხართ, არა, გორაკზე? — ვითომც არაფერიო, ისე მკითხა მან.

სიფხიზლე გამოვიჩინე, — ყველა ასე მოიქცეოდა ჩემს ადგილას, — და ვუპასუხე, დევონშირში გამოსაჯანსაღებლად ჩამოვედი-მეთქი.

— მართლა?! — თქვა მან, — გუშინდელი ბალლი კი ნუ გეგონებთ.

მაგას ვინ ამბობს, სანაძლეს ჩამოვალ, რომ გუშინდელი ბალლი არა ხარ-მეთქი. ფინჯანს მივუბრუნდი, ჩაის სმა განვაგრძე. უცებ მომეჩვენა, ცუდად ვზივარ-მეთქი, და გავსწორდი.

— ისეთი ინტელიგენტური კაცი ჩანხართ, რომ ამერიკელს არა ჰგავხართ, — ჩაფიქრებით თქვა ჩემმა სტუმარმა.

ამისთანა ლაპარაკი ნამდვილი სნობიზმია-მეთქი, მე ვუთხარა, თქვენ არ გეკადრებათ-მეთქი.

იგი ერთბაშად წამოენთო, და მე მაშინვე გადმომედო მისი სიმშვიდე.

— რა ვიცი. ამერიკელების უმრავლესობა, ვისაც კი შეეხვედრივარ, მხეცებივით იქცევა. მუდამ ხელსა ჰკრავენ ხოლმე ერთმანეთს. არავის არ ერიდებიან, ყველას შეურაცხყოფას აყენებენ... ის კი არადა, იცით ერთმა რა გააკეთა?

მე თავი გავაქნიე.

— ვისკის ცარიელი ბოთლი შეუფდო მამიდაჩემს ფანჯარაში. კიდევ კარგი, ფანჯარა ღია იყო. მაგრამ თქვენ როგორა გგონიათ, ძალიან ინტელიგენტური საქციელია?

არც მე მომეჩვენა მაინცდამაინც ინტელიგენტურ მოქმედებად, მაგრამ ეგ აღარ მითქვამს. უბრალოდ ისა ვთქვი, ათასობით ჯარისკაცია-მეთქი მთელს ქვეყანაზე მოწყვეტილი ოჯახს, და უმრავლესობას ცხოვრებაში არაფერი კარგი არ უნახავს. ეს უსათუოდ უნდა გაითვალისწინოს ხალხმა-მეთქი.

— შესაძლებელია, — უგულოდ დამიმოწმა ჩემმა სტუმარმა.

ხელი ისევ ასწია და თავზე გადაისვა, აილო თითო ბლუჯა ქერასველი თმა და ყურებზე გადასწია, დაფარვა სცადა.

— ერთიანად სველი მაქვს თმა, — თქვა მან, — საფრთხობელას ვგავარ, — მე გამომხედა. — როცა მშრალია, მაშინ კი არ არის ასე გადაგლესილი, ტალღებად მადგას.

— ვხედავ, ვხვდები.

— დახუჭუჭებული თმა მაქვს-მეთქი, ვერ ვიტყვი, მაგრამ ისე ტალღებად მადგას, — თქვა მან, — ცოლი გყავთ?

კი-მეთქი, ვუპასუხე.

თავი დააქნია.

— ძალიან გიყვართ ცოლი? თუ მეტიხმეტად შემოვიჭერი თქვენს პირად საქმეებში?

მე თვითონ გეტყვით, როცა მეტიხმეტად შემოიჭრებით-მეთქი, ვუპასუხე.

უფრო ღრმად შემოაცურა ხელი მაგიდაზე, და, მახსოვს, მომინდა, რაღაც მექნა ამ უშველებელი საათისათვის, მთელ მაჯას რომ უფარავდა — იქნებ მერჩია, წელზე შემოირტყი-მეთქი.

— საერთოდ, ჯოგურად გათქვეფის მომხრე სულაც არა ვარ, — თქვა მან და გამომხედა, შეამოწმა, ამ გამოთქმის შინაარსს თუ ჩაწვდაო. მაგრამ მე განგებ ისე დაეიჭირე თავი, რომ ვერ მიმხვდარიყო, ჩაწვდი თუ არა. — მარტობით მოწყენილი მომეჩვენეთ და მხოლოდ იმიტომ მოვედი. ძალიან მგრძნობიარე სახე გაქვთ.

არც შემცდარხართ-მეთქი, მე ვუთხარი, მართლაც მარტობის სევდა შემომაწვა და ძალიან კარგი ქენით, რომ მოხვედით-მეთქი.

— ვცდილობ უფრო მეტი თანაგრძნობისა და სიბრალულის უნარი გამოვიმუშავო, საშინლად ცივი ხარო, მამიდაჩემს დაუყინია, — თქვა მან და კიდევ გადაისვა თმაზე ხელი. — მამიდასთან ვცხოვრობ. ძალიან გულკეთილი ადამიანია. რაც დედაჩემი მოკვდა, სულსაც არ იშურებს, რომ ჩარლზსა და მე არაფერი დაგვაკლდეს.

— ძალიან სასიამოვნოა.

— დედაჩემი საოცრად ინტელიგენტური ქალი იყო, მრავალმხრივ განათლებული და მიმხვდარი, — გაფაციცებული ყურადღებით შემომხედა, — რას იტყვით, მართლა ასე ცივი ვჩანვარ?

სულაც არა-მეთქი, ვუპასუხე, მართალი თუ გინდა, პირიქით არის-მეთქი. ჩემი სახელი და გვარი ვუთხარი და თავისი ვკითხე.

ცოტათი შეყოყმანდა.

— სახელად ესმე მქვია. არა მგონია, გვარის თქმაც საჭირო იყოს ამჯერად. ტიტულოვანი გვარი მაქვს და მეშინია, სხვანაირი შთაბეჭდილება არ მოახდინოს თქვენზე. ამერიკელებს ასე მოსდით ხოლმე.

არა მგონია, მე ასე მომივიდეს, მაგრამ, თავისთავად, საინტერესო იდეაა, ერთხანს თუ არ გამიმხელ შენს გვარს-მეთქი.

უცებ ვილაცის თბილი სუნთქვა ვიგრძენი ზედ კისერთან. თავი მოვაბრუნე და ცოტას გაწყდა ცხვირით არ მივეხალე ესმეს პატარა ძმის ცხვირს. მე არაფრად არ ჩამავლო, თავის დას მიმართა წივანა ზმით:

— მისს მეგლიმ თქვა, მოდი და შენი ჩაი გაათავეო.

გადასცა დანაბარები და იქვე სკამზე დაჯდა, ჩემსა და თავის დას შორის, ჩემგან ხელმარჯვნით. დიდი ცნობისმოყვარეობით შევათვალიერე. დიდებული ბიჭი იყო, ეცვა ყავისფერი შოტლანდური შალის მოკლე შარვალი, თეთრი პერანგის ქვეშ ლურჯი სათბურა მოუჩანდა. ზოლებიანი ყელსახვევი ეკეთა. მე რომ ასე ინტერესით დაგუწყე ცქერა, თვითონაც შემომანათა თავისი მწვანე დიდრონი თვალები.

— რატომ არის, რომ კინობში გვერდზე თავგადაწეულები კოცნიან ერთმანეთს? — იკითხა მან.

— გვერდზე თავგადაწეულები? — გავიმეორე მე. ეს პრობლემა მე თვითონ მაწამებდა ხოლმე ბავშვობისას. მაინც ვუპასუხე: ალბათ გრძელი ცხვირები აქვთ მსახიობებს და პირდაპირ რომ გაჩერდნენ, ვეღარ აკოცებენ-მეთქი.

— ამას ჩარლზი ჰქვია, — მითხრა ესმემ, — ჯერ ხომ პატარაა, მაგრამ ძალიან ჭკვიანი ბიჭია.

— თვალები კი ნამდვილად მწვანე ჰქონია. პა, რას იტყვი, ჩარლზ?

ჩარლზმა თვალი მოჭუტა და ისე გამომხედა — ასეთ შემოხედვას იმსახურებდა ჩემი შეკითხვა, — მერე წრიალს მოჰყვა, ჩაცურდა და ჩაძვრა მაგიდის ქვეშ, თავილა დარჩა ზემოთ, და თავიც უკან გადაღრიცა, სკამს გადააწვა, ისეთი პოზა მიიღო, ჭიდაობის დროს რომ „ხიდზე“ გაჭიმავენ ხოლმე მოწინააღმდეგეს.

— თაფლისფერი მაქვს, — წაიდუღუნა მან ისე, რომ თვალები ჰერისთვის არ მოუშორებია. მერე სუფრის კალთა ასწია და თავის ლამაზ, სიმშვიდის გამომეტყველ სახეზე წაიფარა.

— ხან ჭკვიანია, ხან არა, — თქვა ესმემ, — გასწორდი, ჩარლზ! ჩარლზი არც განძრეულა. ის კი არადა, სუნთქვა შეიკრა.

— მამას დარდობს. ჩრდილო აფრიკაში მო-ჰ-კ-ლ-ეს. ძალიან სამწუხაროა-მეთქი, ჩემი თანაგრძნობა გამოვუცხადე. ესმემ თავი დააქნია.

— გაგიყვებით უყვარდა ჩარლზი, — ჩაფიქრდა, ცერზე აქერცლილი კანი მოიკვნითა, — ისე, დედაჩემსა ჰგავს ძალიან... ჩარლზზე გეუბნებით. მე კი გამოცხადებული მამა ვარ, — ისევ თითზე აქერცლილ კანს დაუბრუნდა, კვნეტა განაგრძო, — დედაჩემი მგრძნობიარე ქალი იყო, ექსპანსური. მამაჩემი — გულჩათხრობილი. თუმცა კარგად უბდებოდნენ ერთმანეთს, გარეგნული ნიშნებით თუ ვიმსჯელებთ. ისე, გულწრფელად რომ გითხრათ, მამაჩემს უფრო ინტელექტუალური თანამგზავრი ეკუთვნოდა. გენიალური ჭკუის პატრონი იყო.

ახალი ცნობების მოლოდინში სმენად ვიქეცი, მაგრამ მეტი აღარაფერი უთქვამს. მერე ისევ ჩარლზს დავხედე — თავი შეებრუნებია და ახლა ლოყით დაყრდნობოდა სკამს. როცა შემნიშნა, მას შევეყურებდი, თვალები ანგელოზივით მილულა, ენა გამოჰყო — საოცრად გრძელი ენა — და ერთი ისეთი იწივლა, ჩემს სამშობლოში ბეისბოლის მატჩზეც კი გამოდგებოდა ბრუტიანი მსაჯის ჯილდოდ.

— გაჩუმდი, — უთხრა ესმემ, მაგრამ აშკარად ეტყობოდა, გული სულაც არ მოსვლია, — ერთი ამერიკელი შვრებოდა ასე თევზისა და შემწვარი კარტოფილის რიგში, და იმისგან გადმოიღო; როცა მოიწყენს ასე იწივლებს ხოლმე. გაჩუმდი, თორემ ახლავე მისს მეგლისთან გაგაგზავნი.

ჩარლზმა თავისი დიდრონი თვალები გაახილა. მარტო ამით შეატყობდი, რომ დას სიტყვები გაიგონა, სხვა არაფრით გამოუხატავს. მერე კვლავ დახუჭა თვალები, ლოყა ისევ სკამზე ჰქონდა მიყრდნობილი.

იქნებ ასე სჯობდეს-მეთქი, მე შევნიშნე: მანამ ტიტულოვანი გახდება (მაგასაც თუ აქვს ტიტული), ბარემ შეინარჩუნოს ეს ჩვეულება-მეთქი.

ესმემ ეჭიმის გამომცდელი თვალით შემომხედა. კარგახანს არ მოუშორებია თვალი.

— რალაცნაირი მშვიდი იუმორი გაქვთ, — ნაღვლიანად თქვა

მან, — მამაჩემი მეუბნებოდა, შენ სულაც არ გაქვს იუმორის გრძნობაო. არა ხარ ცხოვრებისათვის მომზადებული, რადგან იუმორის გრძნობა არა გაქვსო.

სიგარეტს მოვუკიდე, მაგრამ ესმესთვის ერთი წუთით არ მომიშორებია თვალი. კაცს გასაჭირი ნუ შეხვდება, თორემ არა მგონია იუმორის გრძნობამ უშველოს-მეთქი, ვუთხარი.

— მამაჩემი ამბობდა, უშველისო.

ეს არ ყოფილა უბრალო შესიტყვება, ეს იყო რწმენა, და მეც სწრაფად შევიცვალე აზრი. თავი დავუქნიე და ვუთხარი: მამა ალბათ უფრო ფართო გაგებით გულისხმობდა, მე კი ვიწროდ ვიგულისხმემეთქი (ღმერთმა უწყის, რას ნიშნავდა ან ფართო გაგება და ან ვიწრო).

— ჩარლზი ძალიან დარდობს მამას, — თქვა ცოტა ხნის შემდეგ ესმემ, — ძალიან საყვარელი კაცი იყო. საოცრად ლამაზი და მოხდენილი. გარეგნობა, რაღა თქმა უნდა, ბევრს არაფერს ნიშნავს, მაგრამ ლამაზი კაცი იყო. ხომ ისეთი კეთილი იყო, მაგრამ საშინლად გამგმირავი თვალეები ჰქონდა.

თავი დავუქნიე. ალბათ ენაც საოცარი ექნებოდა-მეთქი, ვუთხარი.

— ო, ძალიან, — მიპასუხა ესმემ, — არქივისტი იყო... მოხალისე, რაღა თქმა უნდა.

უცებ ბეჭზე — სწორედ იმ მხარეს, საცა ჩარლზი იჯდა — ეილაცამ ხელი მომითათუნა, მომითათუნა კი არადა, კარგა მაგრად დამარტყა. თავი მივაბრუნე. უკვე წესიერად იჯდა სკამზე, ოღონდ ცალი ფეხი მოერთხა.

— აბა, რას ეუბნება ხოლმე ერთი კედელი მეორეს? — დაიწროპინა მან, — გამოცანაა.

მე ჩაფიქრებით მოვატარე თვალეები ჭერზე და შეკითხვა გავიმეორე. მერე დაბნეულად შევხედე ჩარლზს და, გნებდები-მეთქი, ვუთხარი.

— კუთხეში შევხვდეთ ერთმანეთსო! — ერთბაშად შეჰყვირა გახარებულმა.

ამ პასუხმა ყველაზე უფრო თვით ჩარლზი გაახარა. სიცილი წასკდა, ლამის სუნთქვა შეეკრა. ესმე იძულებული გახდა წამომდგარი-

ყო და ზურგზე დაეკრა ხელი, ხველისაგან ჩაბყირების დროს რომ იციან ხოლმე.

— გეყოფა, ახლა! — უთხრა მან და ისევ თავის ადგილზე დაბრუნდა, — ვინც არ უნდა შეზვდეს, ყველას უნდა უთხრას ეს გამოცანა და მუდამ ასე მოსდის. სიცილის დროს ასე გადმოჰყრის ხოლმე დორბლებს. კარგი ახლა, გეყოფა!

— მართალი თუ გინდათ, ჩემს დღეში არ გამიგონია ამისთანა კარგი გამოცანა, — ვთქვი მე და ჩარლზს გადავხედე, რომელიც ძალიან მძიმედ მშვიდდებოდა. ჩემს ქათინაურზე ისევ ჩაცურდა სკამზე და სახე სუფრის კალთით დაიფარა. ცოტა ხანს მერე გამომხედა — თვალეში ჭერაც არ ჩაქრობოდა სიხარული და სიამაყე ადამიანისა, რომელსაც ერთი თუ ორი ნამდვილად კარგი გამოცანა გაუგონია და იმითი მოაქვს თავი.

— შეიძლება გკითხოთ, რა საქმეს ეკიდეთ ჯარში გაწვევამდე? — მკითხა ესმემ.

არაფერ საქმეს არ ვეკიდე-მეთქი, მე ვუთხარი, სულ ერთა წლის დამთავრებული მქონდა კოლეჯი, მაგრამ ისე პროფესიონალ მწერალ-ნოველისტობაზე ვოცნებობდი-მეთქი.

ესმემ თავაზიანად დააქნია თავი.

— დაბეჭდეთ რამე? — მკითხა ესმემ.

ჩვეულებრივი შეკითხვაა, მაგრამ მე ყოველთვის გულზე მომხედება ხოლმე და პასუხის გაცემა მიჭირს. მივკიბ-მოვკიბე ამერიკელი რედაქტორების ამბავი ხომ გაგიგონია, ნამდვილი ჯოჯია და...

— მამაჩემი დიდებულად წერდა, — შემაწყვეტინა ესმემ, — ვინახავ კიდევ მის წერილებს შთამომავლობისათვის.

ძალიან კარგი აზრი მოგსვლია-მეთქი, მე ვუთხარი, და კვლავ ის უშველებელი საათი მომხვდა თვალში, ქრონომეტრის მსგავსი მაჯის საათი. ეგ საათიც მამისეული ხომ არ არის-მეთქი, ვკითხე.

დიდი სერიოზულობით დაიხედა მაჯაზე.

— დიახ, მამაჩემის ნაქონია, — თქვა მან, — საევაკუაციოდ რომ გვამზადებდნენ მე და ჩარლზს, სწორედ მაშინ მაჩუქა. — უცებ დაირცხვინა და ხელები მაგიდიდან აიღო. — სამახსოვროდ, რაღა თქმა

უნდა, — ეს თქვა და ხელად სხვა თემაზე გადაიტანა საუბარი. — ძალიან მასიამოვნებთ, როდესმე საგანგებოდ ჩემთვის თუ დაწერთ მოთხრობას. თავგადაკლული მკითხველი ვარ.

თუკი გამომივიდა, უსათუოდ დავწერ-მეთქი, აღვუთქვი. ოღონდ ბევრს ვერა ვწერ-მეთქი.

— ანკი რა საჭიროა ბევრის წერა! მთავარია, ბავშვური და სულელური არ გამოვიდეს, — ჩაფიქრდა, — მე პირადად ისეთი მოთხრობები მიჩვენია, საცა უბადრუკობაზეა ლაპარაკი.

— რაზე? — ვკითხე და წინ გადავიწიე.

— უბადრუკობაზე. ძალიან მაინტერესებს უბადრუკობის საკითხი.

უფრო დაწვრილებით გამოკითხვა დავაპირე, მაგრამ უცებ ჩარლზმა მიჩქმიტა მკლავზე, კარგა მწარედ. ახლა მისკენ მივბრუნდი, ტკივილსაგან სახე დამედრიჯა. გვერდზე მომდგომოდა.

— აბა, რას ეუბნება ხოლმე ერთი კედელი მეორეს? — მკითხა. საკმაოდ გამიშინაურდა.

— ეს აკი ჰკითხე! — უთხრა ესმემ, — გეყოფა ახლა!

ღის სიტყვები აინუნშიაც არ ჩაუგდია, მუხლზე ამომაცოცდა და კიდევ გამიმეორა აკვიატებული შეკითხვა. შევნიშნე, რომ ყელსახვევის კვანძი გვერდზე მოღრეცოდა. გავუსწორე, თვალებში ჩავხედე და ვუთხარი.

— კუთხეში შევხვდეთ ერთმანეთსო.

ჯერ სიტყვა არც კი დამემთავრებინა, რომ ვინანე. ჩარლზმა უცებ უშველლებელზე გააღო პირი. ისეთი გრძნობა დამეუფლა, თითქოს მე დამერტყას რამე და იმიტომ დაებჩინოს პირი ასე. ისევ დაბლა ჩაძვრა და სიამაყეშელახული ადამიანივით თავისი მაგიდისკენ გაემართა, უკან აღარც კი მოუხედავს.

— გაცოფდა ახლა, — თქვა ესმემ, — საშინელი ბრაზიანია. დედაჩემი ანებივრებდა ხოლმე. ერთადერთი მამა არ აფუჭებდა.

მე ჩარლზისთვის არ მომიშორებია თვალი. მივიდა, დაჯდა, ორივე ხელი მოხვია ფინჯანს და ჩაის სმა დაიწყო. მობრუნდება-მეთქი, იმედი მქონდა, მაგრამ არ მობრუნებულა.

ესმე წამოდგა.

— Il faut que je parte aussi,¹ — თქვა და ამოიოხრა, — იცით ფრანგული?

მეც წამოვდექი, რალაცნაირად ავირიე, გული ჩამწყდა. ხელი ჩამოვართვით ერთმანეთს. ნერვიული ადამიანის ხელი მომეჩვენა, ერთიანად დანამული ჰქონდა. დიდად მოხარული ვარ თქვენი გაცნობით-მეთქი, ინგლისურად ვუთხარი.

ესმემ თავი დააქნია.

— დარწმუნებული ვარ, მართლაც ასე იქნება, — მითხრა მან, — ჯერ იმდენი ხნის არა ვარ, მაგრამ ხალხთან ურთიერთობა ძალიან მიყვარს, — ისევ გადაისვა თმაზე ხელი, შეამოწმა, თუ შემისწრაო, — რალა ახლა გამეწუწა ეს თმა, საზიზღარი შესახედავი ვიქნები.

— სულაც არა! მართალი თუ გინდათ, ისევ დაგიხუჭუჭდათ თმა. სწრაფად გადაისვა თმაზე ხელი.

— როგორ გგონიათ, ისევ მალე მოგიხდებათ აქ მოსვლა? — მკითხა მან, — ჩვენ ყოველ შაბათს აქა ვართ ხოლმე, გალობის შემდეგ. მაგაზე უკეთესს რას ვინატრებდი, მაგრამ, სამწუხაროდ, მეტს ნამდვილად ველარ მოვახერხებ აქ შემოვლას-მეთქი.

— ეგ იმას ნიშნავს, რომ ნება არა გაქვთ თქვენი ნაწილების გადაადგილებაზე ილაპარაკოთ, — თქვა ესმემ, მაგრამ არც განძრეულა. თითქოს არც კი აპირებდა ადგილიდან ფეხის მოცვლას. იდგა, ფეხები გადაეჯვარედინებინა, იატაკს მისჩერებოდა და ცდილობდა ფეხის წვერები ერთ ხაზზე მოექცია. კარგი სანახავი კი იყო — დაბალყელიანი თეთრი წანდები ეცვა, და მისი კოხტა წვივები და კოჭები მართლაც რომ შეხედვად ღირდა. ერთბაშად ასწია თავი და შემომხედა.

— გინდათ, წერილებს მოგწერთ ხოლმე, — თქვა მან და ლაწვები შეუფაკლდა, — ისეთი დალაგებული წერა ვიცი, ჩემი ხნის ადამიანისაგან არც კი...

— ძალიან გამახარებთ, — ფანქარი და ქალღი ამოვიღე და დავუწერე ჩემი სახელი და გვარი, წოდება, საკუთარი და საველე ფოსტის ნომრები.

— პირველი მე მოგწერთ, — მითხრა მან და ქალღი გამომართვა, — რომ თქვენ თავის დამცირება არ გამოგივიდეთ, — კაბის ჯი-

¹ მეც უნდა წავიდე (ფრანგ.).

ბეში შეინახა მისამართი, — ნახვამდის, — თქვა, და თავის მაგიდისკენ გაემართა.

ერთი ჩაი კიდევ შევუკვეთე, ვიჯექი და მათ გავცქეროდი, მანამ ორივენი, და მათთან ერთად მოთმინებადაკარგული მისს მეგლი არ წამოდგნენ და არ წავედნენ. წინ ჩარლზი მიუძღოდა, ტრაგიკული იერი მიეღო, ისე მიჩლახუნობდა, თითქოს ცალი ფეხი რამდენიმე გოჯით მოკლე პქონოდეს მეორეზე. ჩემკენ არც კი გამოუხედავს. ჩარლზს მისს მეგლი მისდევდა, მერე — ესმე, რომელმაც ხელი დამიქნია. მეც წამოვიწიე და დავუქნე. უცნაურმა მღელვარებამ მომიცვა.

• • •

ერთ წუთსაც არ გაუვლია, რომ ესმე ისევ მობრუნდა, ქურთუკის სახელოში ჩაევლო ხელი ჩარლზისათვის და მოათრევდა.

— ჩარლზსა სურს გაკოცოთ და გამოგეთხოვოთ, — თქვა მან. ფინჯანი მაშინვე დავდგი. ძალიან სასიამოვნოა, მაგრამ ნამდვილად ასეა-მეთქი? ვკითხე.

— ნამდვილად, — ცოტა არ იყოს ქუშად მიპასუხა ესმემ. ჩარლზის ქურთუკს ხელი უშვა და კარგა მაგრად უბიძგა ჩემკენ. ერთიანად გაფითრებული ბიჭი მომიახლოვდა და პირის წკლაპუნით მაკოცა ზედ მარჯვენა ყურის ძირში, სულ დამდობლა. ეს ჯოჯობეთი რომ გაიარა, ხელადვე შებრუნდა და ის იყო კარისკენ გავარდნას აპირებდა, — რათა უსიამოვნო სანტიმენტალობას სწრაფად გაშორებოდა და თავის გუნებისად განეგრძო ცხოვრება, — რომ უცებ ქურთუკის ქამარში ვწვდი, მოვაბრუნე და ვკითხე:

— აბა, რას ეუბნება ერთი კედელი მეორეს?

სახე გაუბრწყინდა.

— კუთხეში შევხვდეთ ერთმანეთსო! — წამოიქნაელა და მოწყვეტით გავარდა კარში. ეტყობოდა, ისტერიკულმა ალტკინებამ წამოუარა.

ესმე კვლავ წინანდებურად იდგა, ფეხებგადაჯვარედინებული.

— დარწმუნებული ხართ, რომ არ დაგავიწყდებათ ჩემთვის იმ

მოთხრობის დაწერა? — მკითხა მან, — მაინცაღამაინც ჩემთვის იყოს-მეთქი, ამას არა გთხოვთ. თუ გნებავთ...

არასდიდებით არ დამავეიწყდება-მეთქი, მე ვუთხარი. ჩემს დღეში არ დამიწერია ვინმესთვის საგანგებოდ მოთხრობა, მაგრამ ახლა, ეტყობა, ამის დროც დადგა-მეთქი.

თავი დააქნია.

— რამდენადაც კი შეიძლება, ამაღელვებელი და უბადრუკობის გამომხატველი იყოს, — მოთხოვა მან, — ხომ კარგად წარმოგიდგენიათ, რას ნიშნავს უბადრუკობა.

არც თუ ძალიან კარგად, მთელი სისრულით არა მაქვს წარმოდგენილი, მხოლოდ ზოგი მისი დამახასიათებელი თვისება ვიცი, მაგრამ ახლა ყოველნაირად ვეცდები, თქვენი დარიგების მიხედვით დავწერო ეს მოთხრობა-მეთქი. ხელი ჩამოვართვით ერთმანეთს.

— სამწუხარო არ არის განა, რომ უფრო ხელსაყრელ ვითარებაში არ შევხვდით ერთმანეთს?

ნამდვილად ასეა, ნამდვილად სამწუხაროა-მეთქი, მე ვუთხარი.

— ნახვამდის, — გამომეთხოვა ესმე, — იმედი მაქვს, ჯანმრთელი და საღსალამათი დაბრუნდებით ომიდან.

მადლობა მოვახსენე, რამდენიმე სიტყვა კიდევ ვუთხარი და მერე თვალი გავაყოლე, როგორ გავიდა კაფედან. ნელა მიდიოდა, ჩაფიქრებული, თან თმას ისინჯავდა, თუ გამიშრაო.

* * *

ასეთია ამ მოთხრობის ამაღელვებელი და გულისმომწყვლელი ნაწილი. ამის შემდეგ სურათი იცვლება. მოქმედი პირებიც იცვლებიან. მე კვლავ ვრჩები მოქმედ პირად, მაგრამ რაღაც მიზეზების გამო, რისი გამხელის უფლებაც არა მაქვს, ისე ეშმაკურად შევინიღბე, რომ ყველაზე გამოცდილი მკითხველიც კი ველარ მიცნობს.

ეს მოხდა გაუფურტში, ბავარიაში. ღამის თერთმეტის ნახევარი იქნებოდა, გამარჯვების დღის შემდეგ რამდენიმე კვირა იყო გასული. უფროსი სერჟანტი X თავის ოთახში იჯდა, ერთი კერძო სახლის მესამე სართულზე, საცა, ცხრა ამერიკელ ჯარისკაცთან ერთად, ჯერ კიდევ ზავის დადებამდე ჩაასახლეს იგი. ხის დასაკეც სკამზე

იჭდა, პატარა, დაფხავებულ საწერ მაგიდასთან. წინ გადაშლილი რომანი ედო, რასაც იგი დიდი ვაივაგლახით კითხულობდა. წიგნს კი არაფერი სჭირვებია სავაივაგლახო, მასვე სჭირდა. საერთო კლუბიდან ყოველთვიურად გადმოგზავნილ წიგნებს, როგორც წესი, ჯერ მეორე სართულზე მცხოვრები ჯარისკაცები ეცემოდნენ, მაგრამ X-ს, ეტყობა, მაინც რჩებოდა ის წიგნი, რასაც თვითონვე აირჩევდა. ეს ახალგაზრდა კაცი ომიდან სავსებით „ჯანმრთელი და საღსალამათი“ ვერ გამოსულიყო: იჭდა აგერ მთელი საათი და სამ-სამჯერ კითხულობდა თითო აბზაცს, რათა აზრი გამოეტანა, ხოლო მერე დამერე ცალკეული ფრაზების ასევე რამდენჯერმე გადაკითხვაც კი დასჭირდა. ერთი წუთით სახეზე მიიფარა ხელი — მაგიდის თავზე ჩამოკიდებული გატიტვლებული ნათურის ჩახჩახა შუქს მოარიდა თვალი.

მერე კოლოფიდან, რომელიც მაგიდაზე ედო, სიგარეტი ამოიღო და მოუკიდა. ხელი ოდნავ შესამჩნევად უკანკალებდა, თითები განუწყვეტლივ ერთმანეთს ეჯახებოდა. დაჭდა, სკამის ზურგს გადააწვა და სიგარეტი მოჰქაჩა, მაგრამ გემო არ უგრძენია. უკვე მერამდენე კვირა იყო, პირიდან არ გამოელო სიგარეტი, ზედიზედ წევდა. საკმარისი იყო ენის წვერი მოხვედროდა ღრძილს, რომ სისხლი სდიოდა. და იდენდა კიდევ სისხლს, გართობად ექცა ეს ვარჯიში, საათობით იქცევდა ხოლმე თავს. იჭდა, სიგარეტს აბოლებდა და ღრძილიდან სისხლს იდენდა. მერე უცებ წამოუარა, ერთბაშად, როგორც ყოველთვის, ისე რომ წინასწარ არც კი უგრძენია — ტვინი თითქოს ადგილიდან დაეძრა და აქეთ-იქით გაქან-გამოქანდა, როგორც ვაგონის თაროზე შემოდებული ჩემოდანი. ხელადვე მიმართა ხერხს, რაც რამდენიმე კვირის განმავლობაში შეელოდა ხოლმე — საფეთქლებზე ხელები მაგრად მიიჭირა და ერთი წუთი ასე გაირინდა. თავის ადგილზე დალაგდა ყველაფერი. თმა წამოზრდოდა, გაქუქყიანებოდა. სამ-ოთხჯერ მაინც დაიბანა თავი სავადმყოფოში, მაინის ფრანკფურტში, საცა მან მთელი ორი კვირა დაჰყო, მაგრამ ბოლოს, გაუფურტისკენ რომ ბრუნდებოდა „ჯიპით“, ამხელა მტვრიან გზაზე ისევ გაუქუქყიანდა. კაპრალი Z, რომელმაც წამოსააყვანად ჩააკითხა, ისე მოაქანებდა „ჯიპს“, თითქოს კვლავ ომი ყოფილიყოს, ზავი არც კი დაედოთ, ქარსაფარი მინა დაბლა დაეშვა და მოაქროლებდა. გერმანია იმ დროს ჯარის ახალი ნაწილებით იყო მოფენილი და კაპრალს

თავი მოჰქონდა: ფრონტული სისწრაფით მიაქროლებდა მანქანას და ამით ყველას აგრძნობინებდა—ახალგამომცხვარი, ძაღლის გაგდებულ ჯარისკაცი არაფის გეგონოთო.

საფეთქლებს რომ მოეშვა და ხელები ჩამოიღო, X საწერ მაგიდას დაამტვრდა, რომელზედაც, სულ ცოტა, ორი დუქინი გაუხსნელი პაკეტი მაინც ეყარა, ყველა მის სახელზე. ხელი გადააწვდინა და დახვავებული წიგნებიდან ერთ-ერთი აიღო, კედლისკენ გადაეარდნო—ლი ტომი. გებელსის წიგნი აღმოჩნდა „Die Zeit ohne Beispiel“. ამ ოჯახის ოცდათვრამეტი წლის გაუთხოვარ ქალიშვილს ეკუთვნოდა წიგნი. სულ რამდენიმე კვირის წინათ დიეტოვებინა ოჯახს აქაურობა. ამ ქალს რაღაც დაბალი თანამდებობა სჭეროდა ნაცისტურ პარტიაში, მაგრამ ესეც საკმარისი აღმოჩნდა, ამერიკელი სარდლობის სიაში აღმოჩენილიყო, რის მახედვითაც განუკითხავად იჭერდნენ ხოლმე ფაშისტებს. თვითონ X-მა დააპატიმრა იგი, ახლა კი აგერ, პოსპიტლიდან ახლად დაბრუნებული, უკვე მესამედ იღებს ამ ქალის წიგნს ხელში და თავფურცელზე წარწერილ მოკლე ფრაზას კითხულობს. შეღწით დაუწერია, გერმანულად. წერილი ასოვბია, ვტყობა, უიმედო გულწრფელობის დროს დაწერილი: „ღმერთო დიდებულო, რა ჯოჯოხეთია ცხოვრება!“ შეტი არაფერი წერებულა— არც ზემოთ, არც ქვემოთ. ცარიელ ფურცელზე ეულად გამოკვეთილი ეს რამდენიმე სიტყვა, ოთახის ავადმყოფურ მღუშარებაში, რაღაც შეუფალი ბრალდების კლასიკურ ნიმუშად მოსჩანდა. რამდენიმე წუთი ამ ფურცელს ჩაშტერებოდა, ცდლობდა არ მიხეებებოდა, სიტყვებს არ შთაენთქა მთლიანად, მაგრამ ეს მწელი საქმე იყო. მეტე ფანქრის ნატებს დასწვდა და ისეთი გატაცებით, რაც ბოლო რამდენიმე კვირის განმავლობაში არაფრის მიმართ არ გამოუჩენია, ინგლისურად მიაწერა: „მამებო და მასწავლებლებო, სულ ეს ფიქრი შიტ-რიალებს თავში — ჯოჯოხეთი რა არის-შეთქი. და ვამტკიცებ: ეს არის ტანჯვა იმის გამო, რომ სიყვარული მეტად იღარ შეგვიძლია“. ამ სიტყვების ქვეშ დოსტოევსკი უნდა მიეწერა, დაიწყო კიდევ, მაგრამ ერთბაშად შენიშნა, და ტანში შიშის ერუანტელმა დაუარა, რომ რაც დაეწერა, თითქმის გაუგებარი იყო, ვერ წაიკითხავდი, ვერ გაარჩევდი. დახურა წიგნი.

უკვებ ხელი გაიწვდინა და რაც მოხვდა, აიღო. თავისი უფროსი

ძმის წერილი აღმოჩნდა, ოლბანიდან სწერდა. ეს წერილი ადრევე ეგდო მაგიდაზე, მანამ პოსპიტალში წაიყვანდნენ. კონვერტი გახსნა და უხალისოდ შეუდგა კითხვას. მთელი წერილის გადაკითხვა უნდოდა, მაგრამ პირველი გვერდის ნახევარიღა წაიკითხა. ამ სიტყვებს რომ მიადგა, კითხვას თავი გაანება: „ეს ოხერი ომი ხომ გათავდა, ახლა ალბათ ქვეყნის დრო გექნება... იქნებ ბავშვებს ერთი-ორი ხიშტი ან სვასტიკა გამოუგზავნოო...“ წერილი დახია და კალათში გადაუძახა, თვალი გააყოლა ქალაქის ნაფლეთებს. ახლად შენიშნა, რომ კონვერტში ფოტოსურათი დებულიყო. ერთ-ერთ ნაფლეთზე ვილაციის ფეხი შენიშნა, რაღაც გაზონში იდგა.

ხელები მაგიდაზე დააწყო და თავი ზედ ჩამოასვენა. თავით ფეხებამდე ყველაფერი ტეხდა და ტკიოდა, და ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს ყველა სახსრის ტკივილი ერთმანეთთან იყო დაკავშირებული. შობის ხეზე გაბმულ ფერად ნათურებსავეით იყო: ყველა ნათურა ერთ მავთულზეა ჩართული, ერთი თუ გამოეთიშა, მაშინვე ყველა ჩაქრება.

* * *

არავის არ დაუკაკუნებია, ისე შემოიფეთა კარები. X-მა თავი ასწია და მიიხედა. კარებში კაპრალი Z იდგა. ეს კაპრალი მასთან ერთად მუშაობდა, „ჯიპზე“ მორიგეობდნენ ხოლმე. და კონტინენტზე გადმოსხმის შემდეგ, ხუთივე საომარ კომპანიაში ერთად მიეღოთ მონაწილეობა. მეორე სართულზე ცხოვრობდა, და X-თან, ჩვეულებრივ, საქორაოდ და საწუწუნოდ ამოდისოდა ხოლმე. ოცდაოთხი წლის ჰაბუკი იყო, მაღალი, მხარბეჭიანი; ფოტოგენური სახე ჰქონდა. ომის დროს ერთ-ერთი ამერიკული ჟურნალისათვის გადაუღეს სურათი ჰიურტგენის ტყეში. ხალისით დათანხმდა გადაღებას — ილღიებში, აქეთ-იქით, თითო ინდაური ამოეჩარა, სადღესასწაულოდ მიღებული.

— წერილებსა წერ? — ჰკითხა მან X-ს, — როგორ ჩაბნელებულა აქაურობა, მოჩვენებას გავხარ! — Z მუდამ განათებულ ოთახში შესვლას არჩევდა.

X მისკენ მიბრუნდა და სთხოვა, შემოდით. ოღონდ ფრთხილად, ძალღს ფეხი არ დაადგათ.

— ვისა?

— ელვინს. ზედ შენს ფეხებთან წევს, კლეი. აგენტო ბარემ ეს ოხერი სინათლე!

კლეიმ ხელის ცეცებით მიაგნო კედელზე ამომრთველს, გადაატრიალა. მერე მოსამსახურის სოროსავით მოციცქნილი ოთახი გაიარა და საწოლის ძგიდეზე ჩამოჯდა, სახეში მიაშტერდა მასპინძელს. აგურისფერი თმა ახლახან დაევარცხნა, მანამდე კი საგულდაგულოდ დაესველებინა და წყლის წვეთები ჯერ ისევ ჩამოსდიოდა. მოყავისფრო პერანგის მარჯვენა ჯიბიდან, როგორც ყოველთვის, სავარცხელი და ავტოკალამი მოუჩანდა. მარცხენა ჯიბის თავზე ებნია ბრძოლებში მონაწილე ქვეითი ჯარის ნიშანი (რისი ტარების უფლებაც მას სინამდვილეში არა ჰქონია), ხუთი ბრინჯაოს ვარსკვლავი ევროპის ფრონტზე საბრძოლო ოპერაციებში მონაწილეობისათვის (ნაცვლად ერთი ვერცხლის ვარსკვლავისა, რომელიც ხუთ ბრინჯაოსას ცვლიდა) და დამსახურების ლენტი, რაც მას ჯერ კიდევ პირლ ჰარბორამდე მიეღო.

მძიმედ ამოიხვნეშა და თქვა:

— შეგაჩვენოს ღმერთმა! — მაგრამ ფაქტიურად ეს არაფერს ნიშნავდა. ჯარში იყვნენ. მერე პერანგის ჯიბიდან სიგარეტის კოლოფი ამოიღო, თითი დაჰკრა, ერთი სიგარეტი გამოაგდო, კოლოფი ისევ შეინახა და ჯიბე კვლავ ღილით შეიკრა. კვამლი გამოაბოლა და ოთახში უაზროდ მიიხედ-მოიხედა. ბოლოს თვალი რადიოზე შეაჩერა.

— ეი, — თქვა მან, — ორ-სამ წუთში რადიოთი დიდ მიმოხილვას გადმოსცემენ. ბობი ჰოუპი, და რა ვიცი, რომელი ერთი გითხრა.

X-მა სიგარეტის ახალი კოლოფი გახსნა. რადიო ახლახან გამოვთიშეო, უპასუხა.

მანამ X სიგარეტის მოკიდებას მოახერხებდა, კლეიმ თვალი ველარ მოაშორა, აზარტში შესული მაყურებლის გატაცებით მისჩერებოდა.

— ბიჭო, — შესძახა მან, — ერთი მაგ შენს ხელებზე დაგახედა. როგორ გიკანკალებს, ვერა ხედავ?!
—

როგორც იქნა, მოუკიდა X-მა, თავი დააქნია და კლვის უთხრა —
მახვილი თვალი გქონია, არაფერი გამოგეპარებაო.

— არ გეხუმრები. კინალამ გული შემიწუხდა, ჰოსპიტალში რომ
გნახე. მიცვალებულივით ეგდე. წონაში რამდენი დაიკელი? რამდენი
გირვანქა? ჰა?

— არ ვიცი. შენ რასა შერებოდი ჩემს არყოფნაში, ბევრი წერ-
ლი მიიღე? ლორეტა ხომ გწერს?

ლორეტა შეყვარებული იყო კლვისა. როგორც კი ხელსაყრელი
შემთხვევა მიეცემოდათ, დაქორწინებას აპირებდნენ. ქალს თავისი
სამყარო ჰქონდა, თავისი სამოთხე — სამ-სამი ძახილის ნიშნებითა
და მოუფიქრებელი დასკვნებით სავსე; და ხშირად უგზავნიდა ხოლ-
მე ამ სამოთხიდან წერალებს. კლეიც, მთელი ომის განმავლობაში,
X-ს უკითხავდა ლორეტას წერილებს, როგორი ინტიმურიც არ უნდა
ყოფილიყო. პირიქით — ინტიმურ ამბებს უფრო დიდი ხალისით უკი-
თხავდა. ჩვეულებად ექცა: კითხვას რომ მორჩებოდნენ, უსათუოდ
უნდა ეთხოვა X-სათვის, პასუხი მოეფიქრე, ლამაზი ფრაზები შემად-
გენინე და დამაწერინეო. უფრო დიდი შთაბეჭდილების მოსახდენად
შიგ ფრანგულ-გერმანული სიტყვებიც გამარევიანეო.

— კი. გუშინაც მომივიდა. ქვემოთ მაქვს, ოთახში. მერე წაგი-
კითხავ, — უხალისოდ მიუგო კლეიმ. წელში გასწორდა. სუნთქვა
შეიკრა და ერთი მაგრად ამოაბოყინა. ეტყობა, მთლიად კმაყოფილი
ვერ დარჩა საკუთარი წარმატებით და ერთხელ კიდევ მისცა თავი-
სუფლება თავს, — მისი ოხერი ძმა ფლოტს ანებებს თურმე თავს,
თემო ამოვარდნია. რა თემო აუტყდა მაგ ნაბუშარს. — ისევ გასწორ-
და წელში, ისევ მოემზადა ამოსაბოყინებლად, მაგრამ ამჯერად ისე
მაგრად ველარ გამოუვიდა. უცვბ სახეზე შეშფოთება გამოეხატა, —
ჰო, მართლა, არ დამაფიწყდეს. ხვალ ხუთზე უნდა წამოვხტეთ და
ჰამბურგისკენ გავქანდეთ. თუ სადღაც მანდეთკენ. ეიზენშაუერის
ქურთუკები უნდა მივიღოთ მთელი ქვეგანაყოფისთვის.

X-მა მტრულად შეუბღვირა და პირდაპირ განუცხადა — ეიზენ-
შაუერის ქურთუკი მე არა მჭირდებაო.

კლეიმ გაკვირვებით გამოხედა. ცოტა წყენითაც.

— რას ამბობ, მშვენიერი ქურთუკებია! კოხტა, ლამაზი. რა მო-
გივიდა?!

— სულ ერთია. უთენია რატომ უნდა ავდგეთ. აკი გათავდა ეს ოხერი ომი!

— ეგ მე არ მეკითხება. სადილობამდე უკანვე უნდა მოვბრუნდეთ. რაღაც ბლანკები მიუღიათ. სადილობამდე უნდა შევავსოთ. ბარემ ახლავე დაგვირიგე და შევავსებთ-მეთქი, ბულინგს ვუთხარი, მაგიდაზე უყრია ის ოხერი ბლანკები. თავის შეწუხება არ ნებავს, კონვერტების გახსნა ეზარება მაგ ძაღლის გაგდებულს.

ერთი წუთით უხმოდ ისხდნენ, ბულინგის სიძულვილით გულგავსებულები.

უცვბ კლემ X-ს ახედა. ამჯერად კიდევ უფრო მეტი ცნობის-მოყვარეობითა და ინტერესით.

— მოიხტდე. — უთხრა მან, — ვერ ატყობ, რომ ეს ნახევარი სიფათი გიძივძიგებს?!

ვიციო, X-მა უპასუხა და სახეზე ხელი დაიფარა.

ერთხანს კიდევ ათვალეერებდა კლემი, მერე კი ხალისიანად უთხრა, თითქოს განსაკუთრებით კარგ რამეს ახარებსო.

— ლორეტასაც მივწერე შენზე, ნერვიული მოშლილობა აქვს-მეთქი.

— პო-ო?

— მაშა! ძალიან აინტერესებს ამისთანა რამეები. გადაუწყვეტია ფსიქოლოგიაში დასპეციალდეს, — კლემი საწოლზე გაიშოტა. ფეხებიც არხეინად გაშალა, — იცი, რასა მწერს? ომს ნურავინ დააბრალებს ნერვების მოშლილობას და ამისთანა რამეებსო. ალბათ მთელი თავისი დღე და მოსწრება ასე სუსტნერვებიანი იყო.

X-მა თვალეებზე ხელი მიიფარა — საწოლის მხრიდან გამოჭრილი სინათლე აბრმავებდა — და შენიშნა: ის შენი ლორეტა ისე ღრმადა სწვდება მოვლენებს, რომ გულს მუდამ სიხარულით მივსებსო.

კლემი ცერად გამოხედა.

— ნაბუშარი ხარ და ეგ არის, — უთხრა მან, — შენზე ცოტა უფრო მეტი კი გაეგება ლორეტას ფსიქოლოგიისა!

— იქნებ ჩამოგელო ეგ შენი აყროლებული ფეხები ჩემი საწოლიდან!

არც განძრეულა, ყურიც არ გაუპარტყუნებია, ისევ ისე იწვა გა-

მოჯიბრებით („ეგლა მაკლია, შენი ბრძანებით ვტლინკო ფეხები აქეთ-იქით!“), მერე წამოჯდა და ფეხები ძირს დაუშვა.

— მაინც უნდა ჩავეიდე ქვემოთ, უოკერის ოთახში რადიო აქვთ. — თქვა, მაგრამ არც კი წამომდგარა, — ჰო. ახლა ველაპარაკებოდი სწორედ იმ ძალღიშვილს, იმ ახალმოთრეულ ბერნსტაინს. ხომ გახსოვს, ვალონში რომ ჩავედი მე და შენ, ცეცხლის ხაზში რომ მოვხვდით და მთელი ორი საათი ასე გავატარეთ, მერე ის ოხერი კატა ახტა ჯიპის ძარაში და იქვე გავაცხებიანე სული, ჩვენ ისევ იმ ორმოში ვიწე-ქით? ჰა, გახსოვს?

— ჰო, მახსოვს... რას დაივინე ეს ოხერი კატა?! აღარ მინდა მაგისი მოსმენა.

— არა, ლორეტას მივწერე ეს ამბავი და იმიტომ გამახსენდა. კლასში უმსჯელიათ ფსიქოლოგებს. ერთად ყველას. მაგათ ოხერ პროფესორს და ყველას.

— ძალიან კარგი. ოღონდ მე ნულარ მიხსენებ, კლემი.

— არა, დამაცა. ლორეტა რასა მწერს, თუ იცი, რატომ დაახალე ტყვიამ? უცებ სიგიჟემ წამოვიარაო. არ გეხუმრები. სროლისაგან წამოვიარა დროებით სიგიჟემ და ყველაფერიო.

X-მა ერთხელ კიდევ შეაცურა ჭუჭყიან თმაში თითები, მიატარ-მოატარა და მერე ისევ მოიჩრდილა სინათლე.

— არავითარი სიგიჟე არა გქონია. უბრალოდ შენს მოვალეობას ასრულებდი. ვაჟკაცურად მოჰკალი ის კატა; ვინც არ უნდა ყოფი-ლიყო, ასე მოიქცეოდა.

კლემი დაეჭვებით გადახედა.

— ნეტა რას ბოდავ!

— ის კატა ჯაშუში იყო. ვალდებული იყავი იქვე გაგეთავებინა. გერმანელი ჯუჯა ჯაშუში იყო, კატის იაფფასიან ქურქში გახვეული. არც მხეცობა იყო ეგ შენი მხრივ, არც გულქვაობა და არც სისაძაგ-ლე, ან...

— ჯანდაბას შენი თავი! — შესძახა კლემი და ტუჩები მოპრუწა. — არ შეგიძლია, ერთხელ მაინც შენს სიცოცხლეში გულწრფელი და სერიოზული იყო?

X-ს უცებ გული აერია, სკამზევე შებრუნდა და სწორედ დროზე დასტაცა ხელი ჭუჭყიანი ქაღალდების კალათს.

როცა გასწორდა და ისევ სტუმრისკენ მიაბრუნა თავი, ნახა, რომ იგი უხერხულად აწურულიყო, საწოლსა და კარს შუა იდგა. X-მა მობოდიშება დააბირა, მაგრამ გადაიფიქრა და თავის სიგარეტს გადასწვდა.

— წამოდი, პოუპს მოვუსმინოთ რადიოში, — სცადა მეგობრულად ეთქვა, მაგრამ ფეხი წინ მაინც არ წამოუდგამს, მაინც მოშორებით იდგა, — მოგიხდება კიდევ. მართალს გეუბნები.

— შენ თვითონ წადი, კლეი... მე, აგერ, ჩემი მარკების კოლექციას დავათვალიერებ.

— ოჰო! მარკების კოლექციაც გაქვს? არ ვიცოდი, შენ თუ...

— არა, გეხუმრები.

კლეი მძიმედ დაიძრა, რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა კარისკენ.

— მერე იქნებ ესტადტისკენაც გავუტოო, — თქვა მან, — ცეკვებს მართავენ, ორ საათამდე იქ იქნებიან ალბათ. არ წამოხვალ?

— არა, მადლობელი ვარ... მე, აგერ, ოთახში შევეჩვევი ცოტათი სიარულს.

— ასე იყოს. ნახვამდის. ეგ ნუ შეგაწუხებს, თუ ღმერთი გწამს. კარი გაიჯახუნა, მაგრამ მალევე შემოალო.

— ეი, ლორეტას წერილს დავაგდებ, აგერ, კართან, კარგი? გერმანულად ჩავწერე შიგ რალაცეები. ხომ გამისწორებ, პა?

— კარგი, ოღონდ ახლა მომასვენე ეს ოხერი.

— კი, ბატონო, — უთხრა კლეიმ. — დედაჩემი რასა მწერს თუ იცი? ძალიან მიხარია, რომ მთელი ომი ერთად გაატარეთ და ერთად იუავითო — მე და შენ. ერთ ჯიპშიო. რაც ერთადა ხართ, გაცილებით უფრო წესიერ და დალაგებულ წერილებს მიგზავნიო.

X-მა თავი ასწია, ზევიდან დახედა და გაწამებულმა უთხრა:

— მადლობელი ვარ. დედაშენსაც მისწერე ჩემ მაგიერ მადლობა.

— კარგი, მიეწერ. ნახვამდის.

კარი გაიჯახუნა, და ამჯერად უკვე აღარც მობრუნებულა.

• • •

X-ს დიდხანს არ მოუცილებია კარისთვის თვალი, მერე საწერი მაგილისკენ შებრუნდა და იატაკზე პორტატულ საბეჭდ მანქანას გა-

დასწვდა. უწესრიგოდ დახვევებული გაუხსნელი წერილები და ამანათები მისწი-მოსწია და ადგილი გაუთავისუფლა. მოეჩვენა, რომ, თუ ერთი თავისი ძველი ნიუ-იორკელი მეგობრისათვის წერილის მიწერას მოახერხებდა, ერთბაშად უკეთ გახდებოდა, ცოტათი მაინც. მაგრამ ისე საშინლად უკანკალებდა თითები, რომ მანქანაში ქალაქის ხეირიანად ჩაცურება ვერასდიდებით ვერ მოახერხა. ერთი კიდევ სცადა, და მერე მუჭში მოკმუჭნა ქალაქი.

გრძნობდა, რომ საჭირო იყო კალათი გაეტანა ოთახიდან, მაგრამ ამის ნაცვლად ხელები მანქანაზე დაუშვა, ზედ თავი დააყრდნო და თვალები დახუჭა.

რამდენიმე წუთს ასე იყო, მთელი სხეული ტეხდა, მერე კი, როცა თვალები გაახილა და ცერად გადახედა მაგიდას, მწვანე ქალაქში გახვეული პატარა ამანათი შენიშნა. ეტყობოდა, მაშინ ჩამოცურდა, როცა საწერი მანქანის დასადგმელად მაგიდაზე ადგილს ათავისუფლებდა. შენიშნა, რომ ამანათი ბევრჯერ გადაეგზავნ-გაღმოეგზავნათ ახალ-ახალ მისამართებზე. მარტო ერთ გვერდზე, სულ ცოტა, სამი საველე ფოსტის ნომერი ეწერა.

უხალისოდ გახსნა ამანათი, გამომგზავნის მისამართზე არც კი დაუხედავს. ასანთს გაჰკრა და უფთხე შემოხვეული კანაფი ისე მიიწვა. კანაფზე მოდებულმა ცეცხლმა უფრო გაიტაცა, ვიდრე თვით ამანათმა. მაგრამ ბოლოს და ბოლოს მაინც გახსნა.

ჩახედა კოლოფში და ნახა, რომ სიფრიფანა ქალაქში გახვეულ რაღაც ნივთზე მელნით დაწერილი ბარათი იდო. ამოიღო და წაიკითხა.

დევონი... ქუჩა. 17
7 ივნისი, 1944 წელი.

ძვირფასო სერჟანტო X!

იმედი მაქვს, მაპატიებთ, რომ მხოლოდ 38 დღის შემდეგ ვიწყებ თქვენთან მიწერ-მოწერას. მაგრამ ქვეყნის საქმე გამიჩნდა: დეიდაჩემს სტრუბტოკოკური ანგინა შეეყარა და კინალამ დაიღუპა, იმდენი საქმე დამაწვა, რომ რომელი ერთისთვის მიმეხედა, აღარ ვიციოდი. მიუხედავად ამისა, სულ თვალწინ მედექით, ხშირად მახსენდებოდა

ის მეტად სასიამოვნო დრო, რაც ჩვენ ერთად გავატარეთ აპრილის 30-ს, 1944 წელს 3.45 დან 4.15-მდე. იქნებ გადაგავიწყდათ კიდევ, და იმიტომ ასე დაწვრილებით შეგახსენებთ.

მოკავშირეთა ჯარების გადასხმის ამბავმა საოცრად აგვადელვა, ერთსა და იმავე დროს შიშისა და სიხარულის კანკალი გვაქვს, მაგრამ იმის იმედით ვსულდგმულობთ, რომ ომსა და ამ, ბევრი რომ არა ვთქვათ, სულელურ არსებობას მალე მოედება ბოლო. ჩარლზსა და მე ძალიან გვაწუხებს თქვენი ამბავი. ეიმედოვნებთ, იმ ნაწილში არ მოხვედრილხართ, რომელიც სულ პირველად გადასხეს კოტანტენის ნახევარკუნძულზე. მართლა ხომ არ მოხვდით? თუ ღმერთი გწამთ, რაც შეიძლება ჩქარა მიპასუხეთ. ჩემი გულმხურვალე მოკითხვა გადაეცით თქვენს მეუღლეს.

გულწრფელად თქვენი
ესმე.

P. S. თავს ნებას ვაძლევ ჩემი საათი გამოგიგზავნოთ — თქვენი იყოს მთელი ამ კონფლიქტის განმავლობაში. ჩვენი ხანმოკლე შეხვედრის დროს ისე მომეჩვენა, რომ საათი არა გქონიათ. ისე, წყალშეუვალა, არც დავარდნისა და რაიმეზე მირტყმის დროს გაფუჭდება. სხვაც ბევრი კარგი თვისება აქვს, რომელთა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი ის არის, რომ თუ მოისურვებთ, სიარულის დროს სისწრაფეს აღნიშნავს. დარწმუნებული ვარ, ამ მძიმე დღეებში თქვენ უფრო გამოგადგებათ ეგ საათი. ვიდრე მე, და როგორც ბედნიერ თილისმას, ისე ატარებთ.

ჩარლზს, რომელსაც მე თვითონ დავაწყებინე ახლახან წერაკითხვა და რომელმაც დიდი ნიჭიც გამოამჟღავნა, სურს რამდენიმე სიტყვა თავისი ხვლით მიაწეროს. როგორც კი დრო და სურვილი გექნეთ, უსათუოდ მომწერეთ.

ჰელო ჰელო ჰელო ჰელო ჰელო

ჰელო ჰელო ჰელო ჰელო ჰელო

კარგა ხანი გავიდა, მანამ X წერილის გვერდზე გადადებასა და ყუთიდან ესმეს შამის საათის ამოღებას მოახერხებდა. როცა ბოლოს

ამოიღო, ნახა, რომ გადაგზავნა-გადმოგზავნის დროს მინა გატეხი-
ლიყო. ნეტა სხვაც რაიმე ხომ არ დაზიანებიათ, გაიფიქრა, მაგრამ
ნებისყოფა აღარ ეყო, რომ მოემართა და შეემოწმებინა. კარგა ხანს
იჯდა ასე, ხელში საათი ეჭირა. მერე კი ერთბაშად სიხარულმა მოიც-
ვა და ჩაეძინა კიდევ.

ასეთი ძილისგულდა კაცია შენს წინაშე, ესმე, ასე რომ იმედია
კვლავ ჯანმრთელი და საღ... საღ-სა-ლა-მა-თი გახდება.